

2017

Záverečná správa

Kontrola hospodárenia a vykonávania sociálnoprávnej ochrany detí
v detských domovoch

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK A SKRÁTENÝCH POMENOVANÍ	3
ZOZNAM TABULIEK	3
ZOZNAM GRAFOV	3
1 CIEĽ KONTROLNEJ AKCIE	4
2 RÁMEC KONTROLNEJ AKCIE	4
3 OPIS PROSTREDIA	4
3.1 <i>DETI DETSKÝCH DOMOVOV</i>	<i>4</i>
3.2 <i>ZAMESTNANCI DETSKÝCH DOMOVOV</i>	<i>5</i>
3.3 <i>SOCIÁLNOPRÁVNÁ OCHRANA DETÍ A SOCIÁLNA KURATELA</i>	<i>6</i>
4 HOSPODÁRENIE A NAKLADANIE S MAJETKOM	6
4.1 <i>ZDROJE FINANCOVANIA ČINNOSTI DED</i>	<i>6</i>
4.2 <i>VÝDAVKY V DED</i>	<i>9</i>
4.3 <i>MAJETOK DETSKÝCH DOMOVOV</i>	<i>10</i>
5 ZÁVERY	11
6 ODPORÚČANIA	11
KONTAKT	11

ZOZNAM SKRATIEK A SKRÁTENÝCH POMENOVANÍ

SKRATKA / SKRÁTENÉ POMENOVANIE	VÝZNAM
DeD, kontrolovaný subjekt, zariadenie	detský domov
DS	Dunajská Streda
IÚZ	individuálna účtovná závierka účtovnej jednotky verejnej správy
MPSVR SR	Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
SR	Slovenská republika
ÚPSVaR, zriaďovateľ	Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny
zákon o sociálnej kuratele	zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
ŽM	životné minimum

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1 Kapacita miest a počet skutočne umiestnených detí a mladých dospelých v zariadeniach za rok 2015.....	4
Tabuľka 2 Vzťahy počtu zamestnancov a umiestnených detí v roku 2015.....	5
Tabuľka 3 Zdroje detských domovov v roku 2015; porovnanie s rokom 2014.....	7
Tabuľka 4 Priemerná výška finančných zdrojov na 1 dieťa a jednotku kapacity v roku 2015.....	7
Tabuľka 5 Porovnanie výšky priemerných ukazovateľov v roku 2015.....	7
Tabuľka 6 Analýza pohľadávok z nedaňových rozpočtových príjmov k 31.12.2015.....	8
Tabuľka 7 Stravná jednotka na 1 dieťa podľa veku dieťaťa v roku 2015.....	8
Tabuľka 8 Vývoj a štruktúra výdavkov v roku 2015; porovnanie s rokom 2014.....	9
Tabuľka 9 Vývoj mzdových výdavkov v roku 2015; porovnanie s rokom 2014.....	9
Tabuľka 10 Opatrenie majetku a jeho údržba v DeD za rok 2015; porovnanie s rokom 2014 (v %).....	10

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1 Veková štruktúra umiestnených detí, mladých dospelých a ich počet v kontrolovaných DeD v roku 2015	5
Graf 2 Štruktúra pracovných miest v roku 2015	5
Graf 3 Dlhodobý hmotný majetok v DeD v roku 2015 (eur); porovnanie s rokom 2014 (netto hodnota)	10

1 CIEĽ KONTROLNEJ AKCIE

Účel kontrolnej akcie

Účelom kontroly bolo zistiť, či zariadenia hospodária v súlade so zákonom o rozpočtových pravidlách verejnej správy, zákonom o správe majetku štátu a uistiť sa, či zariadenia podľa zákona o sociálnej kuratele poskytujú, zabezpečujú a vytvárajú podmienky pre deti, ktoré sú v nich umiestňované.

Predmet kontroly

Preverenie hospodárenia s poskytnutými finančnými prostriedkami, správa majetku štátu, proces výkonu sociálnoprávnej ochrany detí a výkonu sociálnej kurately v zariadeniach a ich súlad so všeobecne záväznými právnymi predpismi, internými predpismi.

2 RÁMEC KONTROLNEJ AKCIE

Kontrolná akcia bola vykonaná na základe plánu kontrolnej činnosti NKÚ SR na rok 2016. Kontrola bola vykonaná v Detskom domove Harmónia, Detskom domove Trnava a v Detskom domove v DS. ÚPSVaR ich zriadil ako centrá detí. Kontrolovaným rokom bol rok 2015, v prípade vecných súvislostí aj roky predchádzajúce.

Kontrola sa zamerala na dodržiavanie zákonných

podmienok vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, a to prostredníctvom kontroly spisovej dokumentácie maloletých detí a interných predpisov zariadení. Kontrolou hospodárenia vybraných detských domovov bolo zisťované, či podmienky ich hospodárenia umožňujú tvorbu podmienok pre sociálnoprávnú ochranu a kuratelú detí umiestnených v týchto zariadeniach.

3 OPIS PROSTREDIA

3.1 DETI DETSKÝCH DOMOVOV

Štát zabezpečuje starostlivosť o deti, ktoré z rôznych dôvodov nemôžu byť vychovávané vlastnými rodičmi alebo priamymi príbuznými. Takúto starostlivosť poskytujú aj tri kontrolované štátne zariadenia, ktoré pre deti:

- a) zabezpečujú sociálnu prácu, odbornú diagnostiku, špeciálne poradenstvo, výchovu, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, psychologickú starostlivosť, špeciálnu a pedagogickú starostlivosť,
- b) vytvárajú podmienky pre prípravu stravy, záujmovú činnosť, pracovné uplatnenie,
- c) poskytujú bývanie, stravovanie, osobné vybavenie pre umiestnené deti (šatstvo, obuv, hygienické potreby, a iné veci osobnej potreby) a obslužné činnosti (upratovanie, žehlenie, údržba bielizne a šatstva).

Kontrolované zariadenia disponovali kapacitou 235 miest, z ktorých v čase kontroly bolo obsadených 205 miest, z toho 101 dievčat a 104 chlapcov. Starostlivosť o zverené deti kontrolované zariadenia zabezpečovali nielen vo svojich priestoroch, ale aj v profesionálnych rodinách.

Podrobnejšie údaje o kapacite zariadení a jej využití poskytuje nasledovná tabuľka.

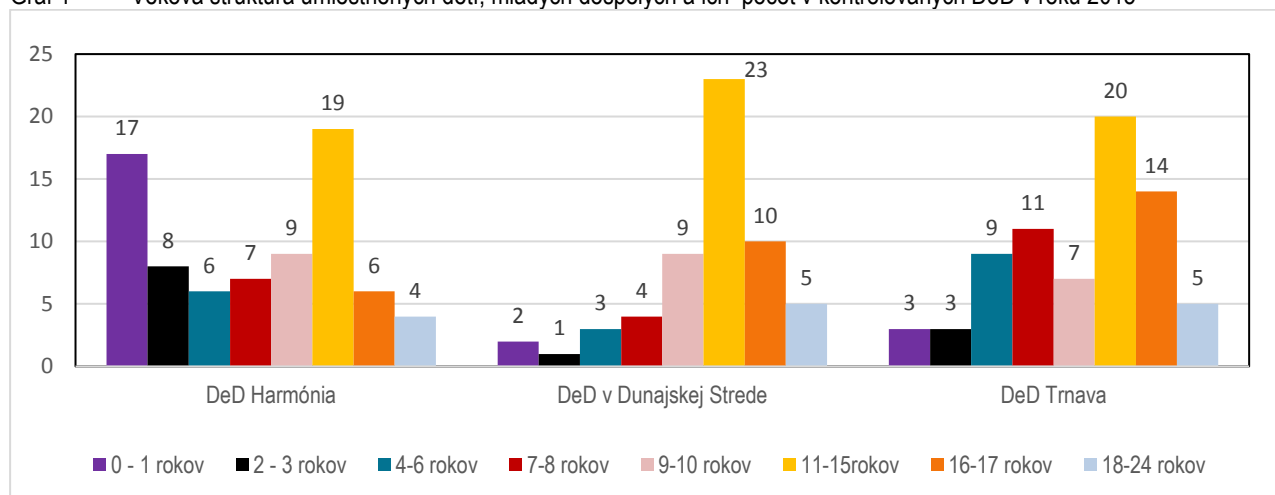
Tabuľka 1 Kapacita miest a počet skutočne umiestnených detí a mladých dospelých v zariadeniach za rok 2015

X	Zariadenie	Kapacita miest v DeD	Počet skutočne umiestnených detí v DeD	Obsadenosť v %	Počet dievčat	Počet chlapcov	Počet umiestnených detí v DeD	Počet detí v profesionálnej rodine	Priemerná dĺžka pobytu dieťaťa v DeD
	A	1	2	3	4	5	6	7	8
1	DeD Harmónia	80	76	95 %	37	39	31	45	3,49
2	DeD Trnava	83	72	87 %	38	34	44	13	4,09
3	DeD v DS	72	57	79 %	26	31	41	31	4,28
4	Spolu	235	205		101	104	116	89	
5	priemer	78	68		34	35	39	30	3,95

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe údajov ÚPSVaR.

V roku 2015 boli v zariadeniach umiestňované deti na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti a na základe predbežného opatrenia súdu. V zariadeniach boli umiestnené deti a mladí dospelí vo vekovej štruktúre 0 – 24 rokov.

Graf 1 Veková štruktúra umiestnených detí, mladých dospelých a ich počet v kontrolovaných DeD v roku 2015

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe údajov ÚPSVaR

Z prehľadu vekovej štruktúry vyplýva, že v zariadeniach v roku 2015 bolo najviac umiestnených detí vo veku 11 – 15 rokov, ďalej detí vo veku 16 – 17 rokov, detí vo veku 9 – 10 rokov. Najmenej umiestnených mladých dospelých v zariadeniach bolo vo veku 18 – 24 rokov. Mladý dospelý môže zotrvať v zariadení po dosiahnutí plnoletosti, ak o to požiadal zariadenie a uzatvoril s ním

písomnú zmluvu (DeD Trnava – 5 z 9). DeD Harmónia mal najviac umiestnených detí vo veku 0 – 1 roku v profesionálnych rodinách. Vysoký počet takýchto detí súvisí so sídlom DeD Harmónia v hlavnom meste Bratislava (vyhľadávacia činnosť v sociálnej práci, vyšší počet obyvateľov, migrácia obyvateľstva).

3.2 ZAMESTNANCI DETSKÝCH DOMOVOV

V roku 2015 pracovalo v kontrolovaných detských domovoch 160 zamestnancov, z toho 140 žien (88%) a 20 mužov (12%). Vzťahy počtu zamestnancov a počtu umiestnených detí sú obsiahnuté v nasledovnej tabuľke.

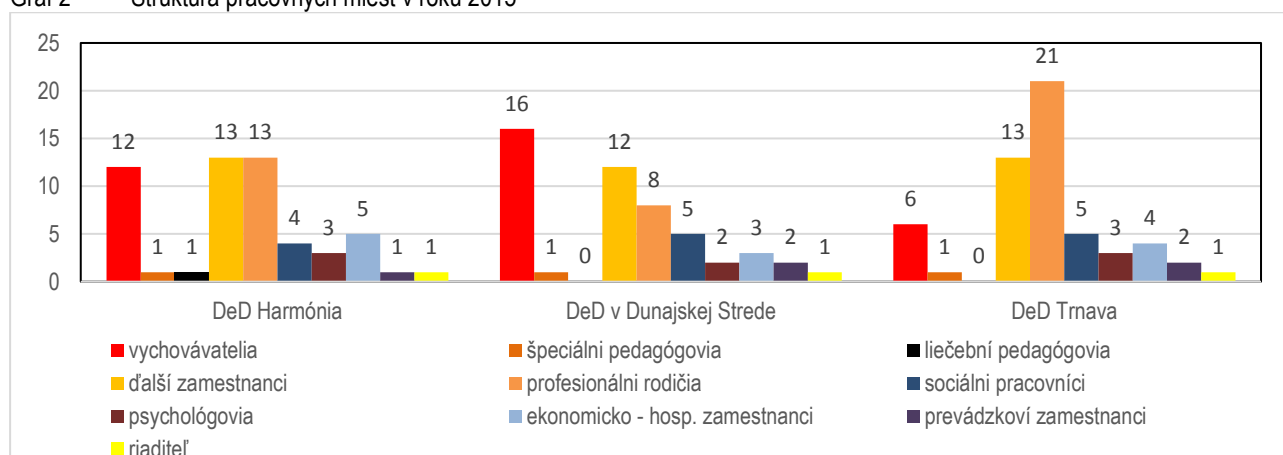
Tabuľka 2 Vzťahy počtu zamestnancov a umiestnených detí v roku 2015

x	Ukazovateľ	DeD Harmónia	DeD Trnava	DeD v DS	priemer
	A	1	2	3	4
1	priemerný počet zamestnancov	55	54	51	53
2	priemerný počet umiestnených maloletých detí	76	72	57	68
3	pomer zamestnancov na jedno umiestnené dieťa	0,724	0,750	0,895	0,779
4	pomer umiestnených detí na jedného zamestnanca	1,382	1,333	1,118	1,283

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe IÚZ DeD

Pre zabezpečenie úloh detských domovov je dôležitá štruktúra pracovných miest, ktorú v prípade kontrolovaných subjektov znázorňuje nasledovný graf.

Graf 2 Štruktúra pracovných miest v roku 2015

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe údajov ÚPSVaR

Uvedená štruktúra pracovných pozícií v DeD vykazuje prvky stability, čo v konečnom dôsledku má za následok, že celoročná prevádzka DeD nebola ohrozená. V nadväznosti na zákonné personálne obsadenie DeD môžeme konštatovať, že skutočný stav naplnenia pracovných pozícií je až na drobné odchýlky totožný s požadovaným stavom.

Kontrolnou činnosťou bolo však zistené, že vybrané pracovné miesta (napr. úsek výchovy, alebo úsek ekonomický) nie sú z časového hľadiska personálne stabilizované. Dochádza k častému preobsadzovaniu uvedených pracovných miest najmä z dôvodu nadmerného pracovného zaťaženia ako aj z dôvodu nedostatočného finančného ohodnotenia za kvalitu vykonanej práce.

3.3 SOCIÁLNOPRÁVNÁ OCHRANA DETÍ A SOCIÁLNA KURATELA

V rámci kontroly bola hodnotená starostlivosť poskytovaná deťom v troch zariadeniach. NKÚ SR kontroloval dodržiavanie zákonných podmienok vykonávania sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Kontrola zistila viaceré problémy vo výkone sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Z nich za najdôležitejšie považujeme:

- ✓ nedostatky v tvorbe, plnení a vyhodnocovaní plánov výchovnej práce
- ✓ všeobecne definované ciele individuálnej práce s deťmi
- ✓ spisová dokumentácia niektorých maloletých detí neobsahovala všetky listinné záznamy o psychickom, fyzickom a sociálnom vývine dieťaťa
- ✓ liečebnú výchovnú starostlivosť na účely sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonával aj zamestnanec, ktorý nebol psychológ alebo liečebný pedagóg, čo nebolo v súlade so zákonom o sociálnej kuratele.

Výkon sociálnej kurately a sociálnoprávnej ochrany detí veľmi úzko súvisí s materiálnym a finančným zabezpečením. Individuálny prístup k deťom, rozvoj ich osobnosti, schopností, zručností vyžaduje, aby zariadenia mali na takýto prístup dostatočný objem finančných a ľudských zdrojov. Z tohto dôvodu sa kontrola zamerala na to, ako dané DeD hospodária, s akými zdrojmi na zabezpečenie svojej činnosti disponujú.

4 HOSPODÁRENIE A NAKLADANIE S MAJETKOM

4.1 ZDROJE FINANCOVANIA ČINNOSTI DED

NKÚ SR kontroloval príjmy, výdavky, správu majetku štátu, pohľadávky, záväzky a vnútorný kontrolný systém v DeD za rok 2015. DeD boli svojimi príjmami a výdavkami zapojené na kapitolu štátneho rozpočtu MPSVR SR.

Výšku priemerného bežného výdavku na jedno umiestnené dieťa stanovuje ÚPSVaR. Výška tohto príspevku sa každoročne upravuje a od roku 2010 do roku 2015 vzrástol o 1 735 eur. V roku 2015 došlo k jeho navýšeniu na sumu 12 442 eur, čo znamenalo medziročné navýšenie o 502 eur.

Na základe hodnoty bežného výdavku na jedno umiestnené dieťa získali (čerpali) kontrolované zariadenia z účtu štátnych rozpočtových výdavkov na svoju činnosť 2 961 349 eur, z toho DeD Harmónia 945 595 eur, DeD Trnava 895 824 eur a DeD v DS 709 194 eur. Tieto prostriedky slúžia v zmysle zákona na krytie mzdových výdavkov, poisťného a odvodov, tovary, služby a bežné transfery vynaložené v priebehu rozpočtového roka na činnosť zariadenia.

Okrem týchto rozpočtových zdrojov slúžia na financovanie potrieb detských domovov aj príspevky od rodičov a iných

osôb, ktoré majú voči deťom vyživovaciu povinnosť (nedaňové príjmy). Ide o úhradu za poskytovanú starostlivosť o dieťa s nariadenou ústavnou starostlivosťou. Výšku tohto výživného určuje rodičovi súd. Tieto prostriedky majú slúžiť na úhradu bývania, stravovania, obslužných činností a osobné vybavenie dieťaťa.

V roku 2015 uhradili povinné osoby z tohto titulu DeD Harmónia 13 248 eur, DeD Trnava 5 200 eur a DeD v DS 6 447 eur. Tretím možným zdrojom financovania činnosti štátnych zariadení sú finančné dary od darcov a sponzorov (mimorozpočtové príjmy) na základe darovacích zmlúv. DeD Harmónia získal v roku 2015 hodnotu darov vo výške 15 337 eur, DeD Trnava 8 974 eur a DeD v DS 3 653 eur.

V prípade kontrolovaných zariadení hodnota príspevkov od rodičov a iných osôb, ktorí mali vyživovaciu povinnosť a hodnota sponzorských darov predstavovala hodnotu 63 843 eur.

Tieto finančné zdroje v roku 2015 dosiahli v SR za štátne zariadenia celkovú hodnotu 935 538 eur (nedaňové príjmy a mimorozpočtové prostriedky).

Tabuľka 3 Zdroje detských domovov v roku 2015; porovnanie s rokom 2014

x	Zariadenie	Položky	Nedaňové príjmy		Mimorozpočtové príjmy		Transfery zo štátneho rozpočtu		Spolu za rozpočtový rok	
		Rok/ skutočnosť	Suma	%	Suma	%	Suma	%	Suma	%
	A	B	1	2	3	4	5	6	7	8
1	DeD Harmónia	2015	16 371	1,7 %	15 337	1,6 %	918 889	96,7%	950 597	100 %
		2014	13 359	1,4 %	21 681	2,2 %	933 613	96,4 %	968 653	100 %
2	DeD Trnava	2015	11 128	1,04 %	8 974	0,4 %	1 009 963	98 %	1 030 065	100 %
		2014	13 674	1,1 %	4 439	0,9 %	984 643	98 %	1 002 757	100 %
3	DeD v DS	2015	8 381	0,9 %	3 653	0,1 %	875 055	99 %	887 088*	100 %
		2014	9 283	0,9 %	558	0,1 %	915 220	99 %	925 061	100 %
4	Spolu DeD	2015	35 880	1,3 %	27 964	0,7 %	2 803 907	98 %	2 867 750*	100 %
		2014	36 316	1,3 %	26 678	0,7 %	2 833 473	98 %	2 896 470	100 %

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe FIN 1 – 12 k 31.12.2015 podľa položiek ekonomickej klasifikácie, IÚZ k 31.12.2015

*bez investícií

Z údajov tabuľky je zrejmé, že rozhodujúce finančné zdroje na činnosť kontrolovaných detských domovov boli zabezpečované zo zdrojov štátneho rozpočtu. Finančné zdroje na jedno miesto kapacity kontrolovaných zariadení vykázali menej podstatné rozdiely ako finančné zdroje na jedno skutočne umiestnené dieťa, kde rozdiel medzi zdrojmi na jedno dieťa v Dunajskej Strede a DeD Harmónia bol až 3 193 eur.

Tabuľka 4 Priemerná výška finančných zdrojov na 1 dieťa a jednotku kapacity v roku 2015

x	Zariadenie	Zdroje*	na 1 dieťa	na 1 kapacitu v DeD
	A	1	2	3
1	DeD Harmónia	935 260	12 306	11 691
2	DeD Trnava	1 021 091	14 182	12 302
3	DeD v DS	883 436	15 499	12 270
4	Spolu DeD	2 839 787	X	X
5	Spolu priemer	946 596	13 996	12 088

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe FIN 1 – 12 k 31.12.2015, IÚZ k 31.12.2015

* štátny rozpočet a nedaňové príjmy

Tabuľka 5 Porovnanie výšky priemerných ukazovateľov v roku 2015

x	Zariadenie	Priemerná ročná výška finančných zdrojov na 1 dieťa	Priemerná ročná výška mzdových výdavkov na 1 zamestnanca	Priemerný ročný zostatok finančných prostriedkov na 1 dieťa a mladých dospelých
	A	1	2	3
1	DeD Harmónia	12 306	11 597	709
2	DeD Trnava	14 182	12 750	1 432
3	DeD v DS	15 499	11 607	3 892
4	Spolu priemer	13 996	11 985	2 011

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe FIN 1 – 12 k 31.12.2015, IÚZ k 31.12.2015

NKÚ SR sa zaujímal, aká finančná suma zostala DeD na uhrádzanie aktivít detí a mladých dospelých z priemerného ročného príspevku štátu. NKÚ SR zistil, že najvyšší priemerný zostatok na aktivity detí a mladých dospelých bol v DeD v DS a najmenší zostatok v DeD Harmónia. Rozdiel medzi obidvomi zostatkami predstavoval sumu 3 183 eur.

4.1.1 NEDAŇOVÉ PRÍJMY V DeD

Povinnosťou rodičov alebo iných povinných osôb je uhrádzať súdom určenú sumu na výživu dieťaťa. Zariadenia povinným osobám zasielajú oznámenia o vyživovacej povinnosti s termínom úhrady, číslom účtu a sumou vyživovacej povinnosti. Zariadenia vykazujú tieto zdroje ako nedaňové rozpočtové príjmy. Kontrola preukázala veľkú rizikovosť a nestabilitu týchto finančných zdrojov z pohľadu ich úhrady. Značná časť tejto povinnej sumy nie je uhrádzaná. **Zariadenia**

k 31.12.2015 vykazovali sumu pohľadávok z nedaňových príjmov vo výške 433 tis. eur od 329 dlžníkov. Najväčší počet pohľadávok, dlžníkov i najväčšiu dlžnú sumu mal DeD Trnava, pričom priemerná suma pohľadávky bola z troch kontrolovaných subjektov najnižšia. Na druhej strane najnižší počet dlžníkov evidoval DeD v DS, avšak priemerná suma pohľadávky je vysoká, viac ako tisíc eur. Údaje poukazujú na vysoké sumy priemerného dlhu na 1 dlžníka. V prípade DeD v DS

ide o sumu viac ako 2 350 eur. Je možné predpokladať, že povinnými osobami sú spravidla rodičia v zlej finančnej situácii, a tým aj riziko nezaplatenia dlhu je vysoké.

Zariadenia sú preto nútené upustiť od vymáhania pohľadávok v pomerne značných sumách.

Zariadenia počas kontroly preukázali, že hoci na vymáhanie pohľadávok využívajú všetky dostupné a zákonné postupy, sumy vymôžených pohľadávok predstavujú malú úspešnosť. Napr. v prípade DeD Trnava je to cca 2,4 %, v prípade DeD v DS 4 %, v prípade DeD Harmónia 20 %.

Tabuľka 6 Analýza pohľadávok z nedaňových rozpočtových príjmov k 31.12.2015

x	Pohľadávky z nedaňových rozpočtových príjmov	Počet pohľadávok	Počet dlžníkov	Suma pohľadávok	Opravné položky vytvorené k pohľadávkam	Príjem z pohľadávok v roku 2015	Trvalé upustenie od vymáhania pohľadávky	priemerný dlh na 1 dlžníka	priemerná suma 1 pohľadávky
	A	1	2	3	4	5	6	7	8
1	DeD Harmónia	2 058	74	57 536,46	15 649,15	13 248,30	136 935,15	777,52	27,96
2	DeD Trnava	8 225	188	217 442,45	145 930,93	5 200,30	29 997,87	1 156,61	26,44
3	DeD v DS	157	67	157 655,88	85 195,76	6 447,19	69 616,58	2 353,07	1 004,18
4	Spolu	10 440	329	432 634,79	246 775,84	24 895,79	236 549,60	X	X

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe IÚZ DeD

Finančné prostriedky klasifikované ako nedaňové príjmy DeD majú slúžiť na zabezpečenie konkrétnych základných potrieb dieťaťa, kde výživa hrá významné miesto.

Kontrolou bolo preukázané, že zariadenia poskytovali umiestneným deťom stravovanie podľa dennej stravnej

jednotky na dieťa a mladého dospelého. Výška stravnej jednotky bola stanovená podľa životného minima a veku dieťaťa. Pre rok 2015 bola výška tohto minima pre neplnoleté dieťa vo výške 90,42 eur/mesiac. Podľa vyhlášky MPSVR SR sa spracovala tabuľka stravnej jednotky pre tieto deti a mladých dospelých, odvodená od životného minima.

Tabuľka 7 Stravná jednotka na 1 dieťa podľa veku dieťaťa v roku 2015

X	Ukazovateľ	% sumy ŽM		Suma (eur)	Suma (eur)	zvýšenie o 25 % na deň (dieťa bez sprievodu, eur)	
	vek dieťa	A	B	A	B	A	B
1	Od 0 - 3 rokov	2,2 %	- 3,4 %	1,99	3,07	2,49	3,84
2	Od 3 - 6 rokov	2,3 %	- 3,6 %	2,08	3,26	2,60	4,07
3	Od 6 - 10 rokov	2,4 %	- 3,9 %	2,17	3,53	2,71	4,41
4	Od 10 - 15 rokov	2,6 %	- 4,2 %	2,35	3,80	2,94	4,75
5	Od 15 rokov	2,7 %	- 4,4 %	2,44	3,98	3,05	4,97

Zdroj: NKÚ SR, vyhláška MPSVR SR č. 643/2008

NKÚ SR sa zaujímal, do akej miery by získané nedaňové príjmy v roku 2015 a uhradené pohľadávky v roku 2015 pokryli stravné nároky detí týchto DeD. Okrem tejto sumy použili priemernú hodnotu stravnej jednotky (sumy A), ktorá bola vo výške 2,21 eur na deň, počet dní v roku a počet umiestnených detí. V tomto prípade by kontrolované zariadenia na pokrytie výdavkov na stravu potrebovali dosiahnuť sumu 165 363 eur. Suma nedaňových príjmov a uhradených pohľadávok v roku 2015 bola vo výške 24 895 eur, ktorá by pokryla približne 15 % teoreticky požadovanej sumy na zabezpečenie

stravy detí v týchto zariadeniach. Aj keď tieto údaje nezodpovedajú reálnej situácii v jej všetkých aspektoch, je zrejmé, že nedaňové príjmy dosahované v kontrolovaných zariadeniach zďaleka nepostačovali na zabezpečenie ani jednej zo základných potrieb detí umiestnených v zariadeniach, ktorou je výživa. Vedenie DeD preto musí hľadať iné finančné zdroje na zabezpečenie potrieb svojich klientov.

Tieto prostriedky potom chýbajú na zabezpečovanie iných aktivít dôležitých pre zabezpečenie rozvojových potrieb detí detských domovov.

4.2 VÝDAVKY V DeD

Celkové výdavky detských domovov mierne medziročne vzrástli. Výnimkou je detský domov Harmónia, kde došlo k poklesu výdavkov o približne 2 %. DeD Harmónia a DeD Trnava v dvoch rokoch nevynaložila žiadne zdroje na kapitálové výdavky, podiel kapitálových výdavkov v DeD v DS na celkových výdavkoch bol 8 %. Tieto údaje indikujú, že zariadenia nemajú zdroje na výraznejšiu obnovu či modernizáciu svojho majetku.

Tabuľka 8 Vývoj a štruktúra výdavkov v roku 2015; porovnanie s rokom 2014

X	Zariadenia	Mzdy a odvody spolu (eur)		Tovary a služby (eur)		Bežné transfery (eur)		Kapitálové výdavky spolu (eur)		Výdavky celkom(eur)	%
		1	%	4	%	5	%	6	%		
1	DeD Harmónia	637 862	67 %	195 373	21 %	117 362	12 %	0	0	950 597	100 %
		628 554	65 %	229 582	24 %	110 518	11 %	0	0	968 654	100 %
2	DeD Trnava	688 501	66 %	213 392	20 %	139 091	13 %	0	0	1 040 984	100 %
		686 196	68 %	205 249	20 %	116 984	12 %	0	0	1 008 429	100 %
3	DeD v DS	591 947	61 %	235 050	24 %	63 744	7 %	79 027	8 %	969 768	100 %
		617 390	67 %	221 095	24 %	87 134	9 %	0	0	925 619	100 %
4	Spolu	1 918 310	65 %	643 815	22 %	320 197	11 %	79 027	3 %	2 961 349	100 %
		1 932 140	67 %	655 926	23 %	314 636	11 %	0	0	2 902 702	100 %

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe FIN 1 – 12 k 31.12.2015, IÚZ k 31.12.2015

4.2.1 VÝDAVKY NA ZAMESTNANCOV V DeD

Podstatnú časť výdavkov všetkých troch DeD tvorili výdavky na mzdy a odvody. Konkrétna situácia ich medziročného vývoja na jedného zamestnanca je v tabuľke 9.

Tabuľka 9 Vývoj mzdových výdavkov v roku 2015; porovnanie s rokom 2014

X	Ukazovateľ	DeD Harmónia		DeD Trnava		DeD v DS		Priemer		Rozdiel
		2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1	počet zamestnancov	55	57	54	62	51	56	160	175	- 15
2	priemerné ročné výdavky na zamestnanca	11 597	11 027	12 750	11 068	11 607	11 025	11 984	11 040	944
3	priemerné mesačné výdavky na zamestnanca	966	919	1 063	922	967	919	999	920	79

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe IÚZ DeD

Výdavky na mzdy medziročne vzrástli v priemere o 8,5 %, najviac v DeD Trnava (15 %), pričom v tomto zariadení bola hodnota ročných mzdových výdavkov na jedného zamestnanca aj najvyššia. Rast mzdových výdavkov bol spôsobený zvýšenými zákonnými nárokmi na pracovné a sociálne podmienky, bezpečnosť a ochranu zdravia, vzdelávanie a rekvalifikáciu, ale aj odstupné, odchodné, náhradu príjmov a príplatkov pri dočasnej starostlivosti, tvorbu sociálneho fondu a príspevky na stravovanie. Všetky tri zariadenia vynaložili časť výdavkov aj nad rámec

zákonných povinností – príspevok na stravovanie nad limit ustanovený v § 152 Zákonníka práce, na príspevky na rekreáciu, liečebné pobyty a iné, ak neboli uhrádzané zo sociálneho fondu.

Priemerné ročné mzdové výdavky dosiahli hodnotu 11 984 eur, čo predstavuje 96 % z priemerného ročného príspevku štátu (12 442 eur) na jedno umiestnené dieťa. V prípade DeD Trnava priemerné ročné výdavky na zamestnanca boli dokonca vyššie ako príspevok.

4.2.2 OSTATNÉ VÝDAVKY V DeD

DeD čerpali na prevádzkové výdavky najviac na úhradu energií, nákupu materiálu, opráv, údržby, cestovné náhrady a služby. DeD v DS vykazoval vyššie čerpanie výdavkov na tovary a služby oproti roku 2014. Vynaložené

výdavky na energie boli v DeD v DS o 8 tisíc. eur vyššie oproti roku 2014; ostatné DeD vykazovali pokles. Za kontrolované obdobie bolo najvyššie čerpanie bežných transferov v DeD Trnava a najnižšie v DeD v DS.

Išlo o výdavky, ktoré sa poskytovali na úhradu vreckového, príspevkov na osamostatnenie mladých dospelých, stravného detí umiestnených cez víkendy u rodiny,

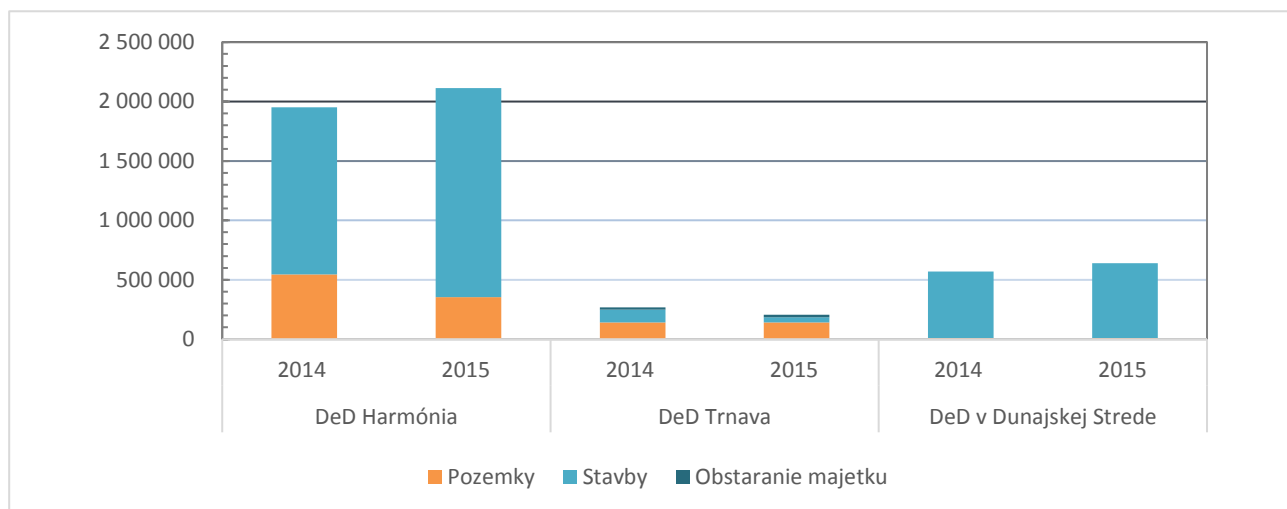
príbuzných alebo u záujemcov o adopciu a iné. Tieto výdavky boli čerpané v nízkych sumách.

4.3 MAJETOK DETSKÝCH DOMOVOV

Zariadenia mali na základe zriaďovacích listín zverený majetok štátu, ktorý slúži na zabezpečovanie ich činnosti s vecným a finančným vymedzením majetku. V roku 2015 zariadenia mali v správe pozemky vykazované v sume 506 tis. eur a stavby v sume 2,4 mil. eur. Najnižšiu sumu vykazovali pozemky zverené do správy DeD v DS

(10 225 eur). Pozemky tvorili 15 % podiel a stavby tvorili 72 % podiel na celkovom majetku zverenom do správy zariadeniam. DeD Harmónia sídli v Bratislave a deti boli v samostatných skupinách umiestňované v rodinných domoch v Pezinku, Modre a Modre – Kráľove.

Graf 3 Dlhodobý hmotný majetok v DeD v roku 2015 (eur); porovnanie s rokom 2014 (netto hodnota)

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe IÚZ DeD

DeD v DS mal v správe tri budovy. Budovy sa nachádzali v Dunajskej Strede (od roku 1945), vo Veľkom Mederi (od roku 1990) a v Šamoríne (od roku 2017). Zariadenie čerpalo kapitálové výdavky v sume 70 tis. eur na technické zhodnotenie majetku štátu. DeD Trnava vyradoval majetok a zároveň vykazoval nezaradený majetok v rokoch 2014 a 2015. Zariadeniam bolo vládou SR umožnené vykonávať zámenu majetku štátu. Túto operáciu v kontrolovanom

období uskutočnil iba DeD Harmónia. Zámena majetku prebiehala v súlade so zákonom o správe majetku štátu a s usmernením zriaďovateľa. DeD Harmónia zámenou získal dva rodinné domy a pozemky. Pri tejto zámene majetku vznikol výrazný kladný výsledok hospodárenia v sume 565 tis. eur. Bolo to spôsobené vyradením majetku zo zúčtovania transferu do kapitálových výnosov z transferov. Na daný problém NKÚ SR upozornil MF SR.

Tabuľka 10 Opatrenie majetku a jeho údržba v DeD za rok 2015; porovnanie s rokom 2014 (v %)

X	Položky	DeD Harmónia			DeD Trnava			DeD v Dunajskej Strede		
		2015	2014	Rozdiel	2015	2014	Rozdiel	2015	2014	Rozdiel
	A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Pomer odpisov k majetku	1,88	2,26	- 0,39	103,00	55,35	47,65	1,25	1,39	- 0,14
2	Pomer nákladov na údržbu k zverenému majetku	0,56	0,89	- 0,33	14,57	4,91	9,66	0,84	1,61	- 0,77
3	Rozdiel	1,31	1,37	X	88,42	50,44	x	0,41	- 0,22	x

Zdroj: NKÚ SR, spracované na základe IÚZ DeD

Povinnosťou zariadení je zabezpečovať starostlivosť o zverený majetok v podobe údržby a opráv, čo je obzvlášť dôležité v zariadeniach, kde klientmi sú maloleté deti. Z tabuľky vyplýva, že náklady vynaložené na opravu a údržbu majetku v správe zariadení neboli vo výške odpisov, čím sa nevytvárajú zdroje ani na jednoduchú reprodukciu majetku.

5 ZÁVERY

Zabezpečovanie sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately detí je podmienené mnohými faktormi, ktoré sú vzájomne podmienené a previazané. Kontrola NKÚ SR v troch detských domovoch sa zamerala na to, aké sú ekonomické podmienky a ako sa využívajú na zabezpečenie sociálnoprávnej ochrany a kurately, t. zn. na zabezpečenie základných a rozvojových potrieb detí a ich ochranu a bezpečnosť.

Činnosť detských domovov je finančne zabezpečovaná z troch zdrojov – príspevku štátu v podobe priemerného bežného výdavku na jedno umiestnené dieťa. Príspevok je viacúčelový a má slúžiť na pokrytie mzdových a odvodových nárokov zamestnancov ale aj na tovary, služby a transfery spojené s potrebami detí.

Druhým zdrojom sú príspevky od rodičov a iných osôb, ktoré majú vyživovaciu povinnosť voči deťom a tretím doplnkovým zdrojom sú sponzorské dary a finančné dary. Kontrola ukázala, že priemerný bežný výdavok na jedno umiestnené dieťa slúži v rozhodujúcej miere na mzdy a odvody zamestnancov. Príspevky od povinných osôb, ktoré by mali pokryť minimálne potreby výživy, odievania a hygieny detí sú veľmi rizikovými príjmami o čom svedčí rozsah a štruktúra pohľadávok voči tými osobám. Výška týchto prostriedkov, ktoré zariadenia získali, zďaleka nepokrýva ani minimálne výživové nároky detí domovov. Navyše, vymáhanie pohľadávok od dlžníkov je administratívne náročné a predstavuje finančné výdavky zariadení. Hodnota darov a sponzorských príspevkov predstavuje v štruktúre príjmov veľmi malý podiel.

Kontrola NKÚ SR zameraná na hospodárenie troch detských domovov nepreukázala závažné nedostatky v hospodárení týchto zariadení. Výsledky kontroly však

indikujú viaceré problémy zariadení v zabezpečovaní všetkých úloh, ktoré ako štátne zariadenia náhradnej rodičovskej starostlivosti majú plniť. Kontrolou dokumentácie o sociálnoprávnej ochrane detí a interných predpisov, ktoré ju zabezpečujú boli zistené viaceré nedostatky. Išlo predovšetkým o individuálne plány rozvoja osobnosti detí, ktoré v mnohých aspektoch vykazovali znaky formálnosti, stereotypov a pod... Aby zariadenia mohli zabezpečovať rozvoj dieťaťa cieľavedome a systémovo, zabezpečiť kvalitné vzdelanie, pripraviť na život po upustení zariadenia a podobne, je nevyhnutné aby zariadenia disponovali dostatočnými a predvídateľnými zdrojmi.

V súčasnom období predvídateľným zdrojom financovania je iba priemerný bežný výdavok, ktorý v rozhodujúcej miere slúži mzdovým nárokom zamestnancov. Uhrádzanie výživovej povinnosti povinnými osobami je rizikové a zariadenia sú nútené vykryť nedoplatky z iných zdrojov, ktoré by mali a mohli slúžiť inému účelu – napr. aktivitám podporujúcim individuálny rozvoj znalostí a zručností. Účasť na takýchto aktivitách mimo zariadenia však vyžaduje dodatočné finančné zdroje, sprevádzajúcu osobu a pod., ktorými zariadenia nedisponujú v dostatočnej miere. Toto môže byť podľa názoru kontrolórov aj jeden z dôvodov nedostatkov, ktoré boli zistené v činnosti odborných zamestnancov zariadení.

O nedostatočnom financovaní kontrolovaných zariadení svedčí aj nízka úroveň kapitálových výdavkov i výdavkov na opravy a údržbu majetku. Nedostatočná údržba a oprava predstavujú značné všeobecné riziko nakladania s majetkom, ktoré je obzvlášť závažné v zariadeniach, v ktorých sú umiestnené deti.

6 ODPORÚČANIA

NKÚ SR na základe výsledkov kontroly odporúča:

1. MPSVR SR prijať systémové opatrenia na riešenie kapitálových potrieb detských domovov, ktoré priemerný bežný výdavok na jedno dieťa nerieši,
2. MPSVR SR iniciovať legislatívne zmeny, ktoré by zabezpečili, aby detské domovy dostali plnú sumu vyživovacej povinnosti rodičov detí (aby dohľad nad plnením tejto povinnosti mal štát a nie zariadenie),
3. ÚPSVaR prijať systémové (organizačné) opatrenie k tomu, aby sa kontrola kvality sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately stala súčasťou práce tohto orgánu.

KONTAKT

Najvyšší kontrolný úrad SR

Priemyselná 2

824 73 Bratislava

☎ +421 2 501 14 451 ✉ info@nku.gov.sk

© NKÚ SR, 2017